

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради Бердянського
державного педагогічного
університету
від 26.08.2020 р., протокол № 01

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(назва освітнього компоненту)

**ПРОГРАМА
обов'язкової навчальної дисципліни**

підготовки	<u>бакалаврів</u> (назва ступеня вищої освіти)
спеціальності	<u>014 Середня освіта</u> (шифр і назва спеціальності)
предметної спеціальності	<u>014.01 українська мова і література</u>
освітньо- професійної програми	<u>Середня освіта (українська мова і література). Англійська мова</u> (назва освітньо-професійної програми)

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Володимир НИЦЕТА, доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української мови та славістики

Обговорено та рекомендовано методичною радою Бердянського державного педагогічного університету 21.08.2020 р., протокол № 01.

ВСТУП

Програму обов'язкової навчальної дисципліни «Методика навчання української мови» укладено відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта (українська мова і література). Англійська мова» підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта, предметної спеціальності 014.01 українська мова і література.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є професійна підготовка сучасного вчителя української мови до роботи в закладах загальної середньої освіти України.

Міждисциплінарні зв'язки:

Філософія. Забезпечує методологічні основи шкільного курсу української мови з методикою викладання, зокрема для методики є важливим такі положення філософської науки:

- зв'язок мови та свідомості, мови та мислення;
- філософська теорія пізнання, згідно з якою шлях до істини проходить етапи чуттєвого та раціонального пізнання й завершується на практиці.

Лінгвістика. Використовуються дані мовознавчих наук (фонетики, фонології, графіки, орфографії, лексикології, морфології, синтаксису тощо).

Психологія (загальна психологія, вікова психологія, педагогічна психологія, психологія мовлення, психологія спілкування тощо):

- закономірності психічної діяльності людини, що є основою розуміння тих психічних процесів, які відбуваються під час оволодіння мовленням;
- формування психічних процесів пам'яті, уваги, почуттів і психічних якостей особистості; вікові особливості учнів;
- розвиток психіки людини у процесі виховання та навчання; проблеми управління засвоєнням знань, формуванням вмінь і навичок; психологічні фактори, що зумовлюють успішність навчання, стосунки між учнем і вчителем, індивідуально-психологічні характеристики школярів; мотивація діяльності учнів у процесі оволодіння мовленнєвою діяльністю;
- процес володіння та оволодіння мовленням, взаємозв'язок зовнішнього та внутрішнього мовлення, якості вербальної пам'яті, закономірності усного й писемного мовлення;
- види і засоби спілкування.

Дидактика:

- використання дидактичних принципів у методиці навчання болгарської мови;
- використання методів, прийомів і засобів навчання;
- організація активної діяльності учнів у засвоєнні нових знань й оволодінні вміннями, управління освітнім процесом, стимулювання активності учнів, залучення школярів до планування навчальної діяльності, саморегулювання навчання.

Мета – опанування майбутніми вчителями української мови лінгводидактики й найефективніших форм організації освітнього процесу, найдоцільніших методів і прийомів навчання учнів на сучасному етапі розвитку закладів загальної

середньої освіти.

Завдання:

1. Підготовка майбутніх учителів до педагогічної діяльності в умовах реформування сучасної школи, реалізації концепцій мовної освіти в Україні.
2. Забезпечення засвоєння студентами системи теоретичних знань і професійних умінь, які допоможуть їм формувати учнів – компетентних мовців, виховувати свідомих громадян України.
3. Навчання поєднувати теоретичні знання з практичними потребами сучасних ЗЗСО, втілювати нові методичні ідеї в практику навчання предмета, застосовувати педагогічні інновації.
4. Розвиток у студентів пізнавальних інтересів, прагнення до вдосконалення своєї професійної підготовки, уміння працювати з навчально-методичною літературою.
5. Формування в майбутніх учителів-словесників дослідницьких навичок, розвиток уміння проводити самостійні наукові пошуки й експериментальні дослідження.

Учитель української мови повинен уміти реалізовувати такі **основні функції**:

- **комунікативно-навчальну**, яка складається з інформаційного, мотиваційно-стимулювального й контрольо-коригульовального компонентів;
- **розвивальну**, тобто прогнозувати шляхи формування й розвитку інтелектуальної та емоційної сфер особистості учня, її пізнавальних і розумових здібностей у процесі оволодіння українською мовою;
- **освітню**, тобто допомагати учням в оволодінні вміннями вчитися, збагачувати свій світогляд, пізнавати себе та іншу систему понять, завдяки якій можна усвідомлювати інші явища;
- **виховну**, тобто розв'язувати завдання морального, культурно-естетичного, трудового виховання засобами української мови;
- **гностичну**, тобто аналізувати свою професійну діяльність та освітню діяльність учнів, добирати підручники й посібники, прогнозувати труднощі засвоєння учнями мовного і мовленнєвого матеріалу, а також оволодіння мовленнєвою діяльністю, вивчати й узагальнювати досвід інших учителів у галузі навчання української мови;
- **конструктивно-планувальну**, тобто планувати й творчо конструювати освітній процес у цілому і процес навчання конкретного матеріалу з урахуванням особливостей ступеня навчання; планувати навчально-комунікативну діяльність учнів на уроці та в позакласній роботі; здійснювати у комплексі різні види індивідуалізації навчання: мотивувальну, регульовальну, розвивальну, формувальну;
- **організаторську**: реалізовувати плани (поурочні, серії уроків, позакласних заходів) з урахуванням особливостей ступеня навчання; творчо розв'язувати методичні завдання в процесі навчання й виховання з урахуванням провідних характеристик учнів певного навчального закладу, вносити до планів методично правильні корективи з метою досягнення бажаного результату, виходячи з цілей навчання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **знати**:

- тактики та стратегії професійної діяльності в освітній галузі;
- тактики та стратегії професійного педагогічного спілкування;
- державну мову на рівні, достатньому для ефективного розв'язання завдань професійної діяльності;
- сучасні методики й технології в освітній діяльності;
- сутнісні характерологічні ознаки взаємодії у професійному колективі;
- теоретичні засади та прикладні аспекти обраної спеціальності;
- алгоритми наукового аналізу мовного, мовленнєвого матеріалу;
- вимоги дотримання академічної доброчесності;
- основні правила аргументування власної позиції стосовно наукових і професійних питань;
- алгоритми аналізу та редагування текстів різних стилів та жанрів;
- дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного матеріалу;
- способи й методи інтегрування знань і вмінь задля розв'язання суперечливих питань в обраній професійній галузі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **вміти**:

- оцінювати свою професійну діяльність;
- розв'язувати ситуації професійного педагогічного спілкування;
- презентувати результати досліджень державною мовою;
- застосовувати сучасні методики й технології в освітній діяльності;
- аналізувати актуальні проблеми в освітній діяльності;
- оптимально й ефективно взаємодіяти в професійному колективі;
- оперувати мовними фактами;
- інтерпретувати й перекладати тексти різних стилів і жанрів;
- науково доцільно здійснювати аналіз мовного, мовленнєвого матеріалу;
- аргументувати власну позицію стосовно наукових і професійних питань;
- аналізувати та редагувати тексти різних стилів та жанрів;
- реалізовувати підходи й методи для аналізу конкретного мовного матеріалу;
- практично застосовувати способи й методи інтегрування знань і вмінь задля розв'язання суперечливих питань в обраній професійній галузі.

Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

<p>ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p>	<p>ПРЗ 1. Знає сучасні філологічні й дидактичні засади навчання української мови.</p> <p>ПРЗ 2. Обізнаний із елементами теоретичного й експериментального (пробного) дослідження в професійній сфері та методами їх реалізації.</p> <p>ПРЗ 5. Знає державний стандарт загальної середньої освіти, навчальні програми з української мови закладів загальної середньої освіти та практичні шляхи їх реалізації в різних видах</p>
--	--

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 5. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 6. Здатність працювати в команді.

ЗК 7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

ЗК 9. Здатність вчитися і оволодіти сучасними знаннями.

ЗК 10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 13. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ФК 1. Здатність формувати в учнів предметні компетентності.

ФК 2. Здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання.

ФК 3. Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з української мови.

ФК 4. Здатність аналізувати особливості сприйняття й засвоєння учнями навчальної інформації з метою прогнозу ефективності та корекції освітнього процесу.

ФК 5. Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української мови в закладах середньої освіти, практиці навчання української мови.

ФК 6. Здатність вільно володіти українською мовою, адекватно використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетентності в процесі фахової і міжособистісної комунікації, володіти різними засобами мовної поведінки в різних комунікативних контекстах.

урочної та позаурочної діяльності.

ПРЗ 6. Має творчо-критичне мислення, творчо використовує різні теорії й досвід (український, закордонний) у процесі розв'язання соціальних і професійних завдань.

ПРУ 1. Уміє працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), видобувати, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі.

ПРУ 7. Володіє основами професійної культури, має здатність створювати й редагувати тексти фахового змісту.

ПРУ 8. Застосовує сучасні методи й технології (зокрема інформаційні) для забезпечення якості освітнього процесу в закладах середньої освіти.

ПРУ 9. Володіє методами й методиками діагностування навчальних досягнень учнів з української мови; уміє здійснювати педагогічний супровід самовизначення учнів, підготовки до майбутньої професії.

ПРУ 10. Здатний до рефлексії, має навички оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності й обдуманого вибору шляхів їх розв'язання.

ПРК 1. Формує комунікаційну стратегію з колегами, соціальними партнерами, учнями (вихованцями) та їхніми батьками із дотриманням етичних норм спілкування, принципів толерантності, творчого діалогу, співробітництва та взаємоповаги до всіх учасників освітнього процесу.

ПРК 2. Ефективно спілкується в науково-навчальній, соціально-культурній та офіційно-ділових сферах; виступає перед аудиторією, бере участь у дискусіях, обстоює власну думку (позицію), дотримується культури поведінки й мовленнєвого спілкування.

ПРК 3. Організовує освітній процес у

ФК 7. Здатність реалізовувати ефективні підходи (особистісно-орієнтований, діяльнісний, компетентнісний) до навчання української мови на підставі передового вітчизняного й міжнародного досвіду.

ФК 8. Здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній та письмовій формах українською мовою, володіти методикою розвитку мовлення учнів у процесі говоріння й підготовки творчих робіт.

ФК 10. Здатність інтерпретувати й зіставляти мовні явища, використовувати різні методи й методики аналізу тексту.

ФК 11. Здатність власною державницькою позицією, особистою мовою культурою, ерудицією, повагою й любов'ю до української мови виховувати національно свідомих громадян України.

ФК 12. Здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду (вітчизняного, закордонного) у галузі викладання української мови з метою професійної саморегуляції й свідомого вибору шляхів розв'язання проблем в освітньому процесі.

ФК 13. Здатність доцільно використовувати й створювати сучасне навчально-методичне забезпечення (обладнання) для проведення занять.

ФК 15. Здатність створювати рівноправний і психологічно позитивний клімат для навчання, організовувати ефективну комунікацію між учасниками освітнього процесу (учні, учителі, батьки).

ФК 16. Здатність взаємодіяти зі спільнотами (на місцевому, регіо-

закладі середньої освіти, спів-працю учнів (вихованців), ефектив-но працює в команді (педагогічному колективі освітнього закладу, інших професійних об'єднаннях).

ПРК 4. Керується у своїй діяльності принципами толерантності, творчого діалогу, співробітництва, взаємоповаги до всіх учасників освітнього процесу.

ПРА 1. Здатний учитися впродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності набуту під час навчання кваліфікацію.

ПРА 2. Здатний аналізувати й розв'язувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на підставі сформованих ціннісних орієнтирів, визначати власну соціокультурну позицію в полікультурному суспільстві, бути носієм і захисником національної культури.

ПРА 3. Ефективно організовує, аналізує, критично оцінює, несе відповідальність за результати власної професійної діяльності.

ПРА 4. Забезпечує охорону життя й здоров'я учнів у освітньому процесі та позаурочній діяльності.

<p>нальному, національному, європейському й глобальному рівнях) для розвитку професійних знань і фахових компетентностей, виховання перспективного практичного досвіду й мовно-літературного контексту для реалізації навчально-виховних цілей.</p> <p>ФК 17. Здатність розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.</p>	
---	--

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 4 кредити ЄКТС / 120 годин.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1. Організація освітнього процесу з методики навчання української мови. Особливості організації занять з української мови в ЗЗСО.

Тема 1. Методика навчання української мови як наука і навчальна дисципліна. Українська мова як навчальний предмет у ЗЗСО. Програми та підручники з української мови.

МНУМ як одна із педагогічних наук. Предмет і завдання МНУМ. Наукові основи і джерела розвитку МНУМ. Зв'язок МНУМ із суміжними дисциплінами. Зміст і побудова курсу МНУМ.

Українська мова як навчальний предмет у школі. Зміст роботи з української мови в ЗЗСО: пріоритети мовної освіти; завдання мовної освіти; структура мовної освіти; принципи відбору змісту навчання української мови; зміст навчання української мови в школах з українською мовою навчання; базовий компонент змісту курсу української мови (5–9 кл.); навчання української мови у профільній школі (10–11 кл.); технології навчання.

Змістовий модуль 2. Технологія навчання української мови в ЗЗСО.

Тема 2. Методи і прийоми навчання української мови. Засоби активізації навчальної діяльності на уроках української мови.

Наукова суть понять «метод», «прийом» навчання. Класифікація методів навчання в науковій літературі. Характеристика основних методів навчання: зв'язний виклад учителя, що включає розповідь, пояснення, шкільну лекцію; бесіда; робота з підручником і навчальними посібниками; аналіз мовних явищ (знаходить своє вираження в (а) спостереженні над мовою, (б) граматичному, лексичному аналізі, (в) аналізі художніх творів з огляду на лексику, стиль, зображувальні засоби); метод вправ; програмоване навчання. Засоби активізації навчального процесу на уроках української мови.

Тема 3. Типи уроків української мови, їх структура і методика проведення.

Завдання сучасного уроку української мови в ЗЗСО. Зміст і вимоги до сучасного уроку української мови. Проблема типології уроків української мови. Структура і структурні варіанти уроків української мови. Види уроків української мови. Особливості сучасного уроку української мови в контексті новітніх досягнень лінгводидактики.

МОДУЛЬ 2

Змістовий модуль 3. Основи функційної стилістики в мовній освіті.

Тема 4. Функційно-стилістичний підхід до вивчення мовних явищ. Наукові засади вивчення стилістики в ЗЗСО. Методика ознайомлення учнів із стилями мовлення, формування стилістичних умінь і навичок.

Наукові засади методики вивчення стилістики. Функційно-стилістичне спрямування у вивченні мовних явищ. Наступність і перспективність у вивченні стилістики: а) робота зі стилістики в 1–3 (4) кл.; б) опрацювання стилів мовлення у 5–7 кл.; в) узагальнення і систематизація набутих знань із стилістики. Стилістичні уміння і навички. Стилістичні вправи. Стилістична основа мовленнєвих помилок.

Змістовий модуль 4. Розвиток усного мовлення учнів на уроках української мови.

Тема 5. Види і зміст роботи з розвитку усного мовлення та його місце в системі мовної підготовки учнів.

Мета шкільної мовної освіти – формування компетентного мовця. Основні принципи роботи з розвитку мовлення учнів. Основні напрями роботи з розвитку мовлення школярів. Лінгвістичні й методичні особливості роботи з текстом. Лінгвістичні й методичні особливості роботи над текстом. Види і зміст роботи з розвитку зв'язного усного мовлення та його місце в системі мовної підготовки учнів.

МОДУЛЬ 3

Змістовий модуль 5. Методика роботи над усним висловлюванням.

Тема 6. Методика розвитку навичок усного літературного мовлення.

Монологічне мовлення як безпосередньо спрямоване до співрозмовника чи аудиторію. Діалогічне мовлення як процес мовленнєвої взаємодії двох або більше учасників спілкування та його комунікативні функції. Типи монологів і діалогів. Уміння й навички говоріння в процесі монологу та діалогу. Полілог.

Змістовий модуль 6. Розвиток писемного мовлення учнів на уроках української мови.

Тема 7. Основні напрями та принципи роботи над зв'язним писемним мовленням. Методика роботи над писемним висловлюванням.

Психофізіологічна основа читання. Уміння і навички розуміння тексту. Способи читання. Уміння й навички писемного монологічного мовлення. Психолінгвістична модель породження писемного висловлювання. Уміння викладати думки на відповідну тему в писемній формі як уміння вищого порядку.

Тема 8. Написання переказів і творів. Шляхи попередження та виправлення мовних і мовленнєвих помилок у письмових роботах учнів.

Різновиди переказів (1) за характером і типом мовлення, (2) за метою, (3) за характером і типом мовлення, (4) за повнотою відтворення висловлювання, (5) за обсягом, (6) за наявністю додаткових завдань. Методичні особливості роботи над переказами різних типів. Методичний алгоритм написання переказу.

Класифікація творів (1) за метою, (2) за формою, (3) за місцем виконання, (4) за ступенем самостійності учнів у виконанні роботи, (5) за джерелами матеріалу, (6) за складністю, (7) за способом викладу думок (типом мовлення) – розповідь, опис, роздум. Методика komponування тексту висловлювання. Учнівські твори різних мовленнєвих жанрів.

Мовленнєві помилки в писемному мовленні.

МОДУЛЬ 4

Змістовий модуль 7. ШКУМ. Фонетика, орфоепія, графіка, будова слова, словотвір і методика їх навчання.

Тема 9. Фонетика, орфоепія, графіка в ШКУМ і методика їх навчання.

Фонетика у шкільному курсі мови. Класифікація звуків. Графіка у шкільному курсі мови. Українська абетка. Спадкоємність і перспективність у засвоєнні фонетики і графіки. Фонетико-графічний розбір. Орфоепія та її основне значення. Поетапне формування орфоепічних умінь і навичок. Дикція. Аспекти звука. Правила складоподілу. Акцентуаційні норми. Фонетична транскрипція. Методи і прийоми навчання фонетики, графіки і орфоепії. Фонетичний розбір.

Змістовий модуль 8. ШКУМ. Лексикологія та фразеологія й методика їх навчання.

Тема 10. Лексикологія та фразеологія у шкільному курсі української мови та методика їх навчання.

Наукові засади навчання лексикології і фразеології у школі. Значення вивчення лексикології й фразеології у мовленнєвому розвитку. Принципи навчання лексикології і фразеології. Особливості засвоєння учнями лексики. Аспекти аналізу значення слова. Лексико-стилістичний аналіз тексту. Стилістично-лексичний аналіз. Вади, притаманні традиційній методиці формування лексичних умінь. Особливості засвоєння учнями фразеології. Ознаки вільних словосполучень. Лінгводидактичні основи лексичної та словникової роботи в школі. Завдання словникової роботи на уроках мови. Лексичні помилки. Роботі над попередженням і виправленням лексичних помилок.

МОДУЛЬ 5

Змістовий модуль 9. ШКУМ. Морфологія та синтаксис і методика їх навчання.

Тема 11. Методика навчання самостійних і службових частин мови. Синтаксис в ШКУМ та методика його навчання.

Місце, значення, принципи і зміст граматики у шкільному курсі мови. Значення, завдання, принципи і зміст вивчення частин мови у шкільному курсі. Наступність у вивченні частин мови в початкових і 5–7 класах. Методика вивчення загальних питань про частини мови. Методи і прийоми теоретико-практичного вивчення частин мови.

Структурно-семантичний підхід до вивчення синтаксису. Значення і місце занять з синтаксису у шкільному курсі мови. Методика вивчення словосполучення. Методика вивчення речення. Особливості вивчення синтаксису в різних за типом шкіл.

Змістовий модуль 10. ШКУМ. Орфографія й пунктуація та методика їх навчання.

Тема 12. Формування орфографічної та пунктуаційної грамотності учнів.

Значення орфографії та її місце в шкільному курсі української мови. Поняття про орфограму. Принципи української орфографії, її зв'язок з іншими розділами науки про мову. Психолого-дидактичні основи засвоєння орфографії. Методи і прийоми навчання орфографії. Види орфографічних вправ та методика їх проведення. Робота над орфографічними помилками.

Місце пунктуації в шкільному курсі української мови. Завдання навчання пунктуації. Принципи навчання пунктуації. Методи і прийоми навчання пунктуації. Види вправ з пунктуації. Методика виправлення, обліку і класифікації пунктуаційних помилок. Робота над пунктуаційними помилками.

3. Рекомендована література

Базова

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011>(дата звернення: 14.22011).
2. Державний стандарт базової середньої освіти [Електронний ресурс] / Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> (дата звернення: 11.10.2020).
3. Закон України «Про повну загальну середню освіту». *Урядовий кур'єр*. 27.06.2020. № 121.
4. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах: підруч. для студентів філолог. факул-ів ун-ів / М. І. Пентиліук, С. О. Караман, О. В. Караман та ін.; за ред. М. І. Пентиліук. Київ: Ленвіт, 2004. 400 с.
5. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>. (дата звернення: 11.12.2017).

6. Про затвердження Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти: наказ МОН № 329 від 13.04.201. *Офіційний вісник України*. 27.05.2011. № 37. Ст. 1539. С. 157. Код акта 56462/2011.
7. Українська мова: 10–11 кл.: програма: академічний рівень. 2017 р. [Електронний ресурс]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv> (дата звернення: 11.09.2017).
8. Українська мова: 10–11 кл.: програма: профільний рівень. 2017 р. [Електронний ресурс]. URL: <https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58818/> (дата звернення: 11.09.2017).
9. Українська мова: 10–11 кл.: програма: рівень стандарту. 2017 р. [Електронний ресурс]. URL: <https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58800/> (дата звернення: 11.09.2017).
10. Українська мова: 5–9 кл.: програма для загальноосвіт. навч. закл. 2017 р. [Електронний ресурс]. URL: <https://imzo.gov.ua/osvita/zagalno-serednya-osvita-2/navchalni-prohramy-5-9-klasy-naskrizni-zmistovi-liniji/ukrajinska-mova/> (дата звернення: 14.08.2017).
11. Український правопис [Електронний ресурс] / Затверджено Укр. нац. комісією з питань правопису (протокол № 5 від 22 жовтня 2018 р.); Схвалено Кабінетом Міністрів України (Постанова № 437 від 22 травня 2019 р.). 282 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovlpravo.pdf> (дата звернення: 02.09.2019).

Допоміжна

12. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). Москва: Издательство ИКАР, 2009. 448 с.
13. Бондаренко Н. В. Експертиза шкільного підручника: коментарі й рекомендації експертам : українська мова. *Експертиза шкільних підручників: інструктивно-методичні матеріали для експертизи електронних версій проектів підручників для учнів 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів: посібник / за заг. ред. О. М. Топузова, Н. Б. Вяткіної*. Київ: Педагогічна думка, 2016. С. 56–60.
14. Гін А. О. Прийоми педагогічної техніки: Вільний вибір. Відкритість. Діяльність. Зворотний зв'язок. Ідеальність: посіб. для вчителів. Луганськ: Навчальна книга. Янтар, 2004. 84 с.
15. Голобородько В. В. Наукова робота учнів: програма організації науково-дослідницької діяльності учнів. Харків: Вид. група «Основа», 2005. 208 с.
16. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/896-93-p/print1515547466393023> (дата звернення: 14.08.2007).
17. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
18. Дідух Г. І. Лінгвостилістичні та комунікативно-ситуативні вправи на уроках української мови у 5–7 класах. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2004. 80 с.
19. Дороз В. Ф. Методика навчання української мови в загальноосвітніх закладах: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 386 с.
20. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання,

- оцінювання / наук. ред. укр. видання С. Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.
21. Кодекс цінностей сучасного українського виховання. *Вишневецький О. І., Кобрій О. М., Чепіль М. М. Теоретичні основи педагогіки: курс лекцій*; За ред. О. Вишневецького. Дрогобич: Відродження, 2001. С. 98–99.
 22. Кодекс цінностей сучасного українського виховання. *Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні : педагогічні концепції*. Київ: Школяр, 1997. С. 110–112 ; *Теоретичні основи педагогіки : курс лекцій / Вишневецький О. І., Кобрій О. М., Чепіль М. М. ; за ред. О. Вишневецького*. Дрогобич: Відродження, 2001. С. 98–99.
 23. Козлов Н. И. Гуманизм в современном образовании и его опасности [Электронный ресурс]. *Материалы Междунар. науч.-практ. конф. “Современное профессиональное образование: теоретические основы и прикладные аспекты”*. Институт заоч. и дополн. проф. образования Оренбургского гос. аграрного ун-та. URL: <http://econf.rae.ru/article/7226>. (дата звернення: 14.11.2013).
 24. Колеченко А. К. Энциклопедия педагогических технологий: пособ. для преподавателей. Санкт-Петербург: КАРО, 2002. 368 с.
 25. Кучеренко І. А. Теоретичні і методичні засади сучасного уроку української мови в основній школі: дис. ... докт. пед. наук: 13.00.02. Херсонський державний університет. Херсон, 2015. 562 с.
 26. Кучерук О. А. Система методів навчання української мови в основній школі: теорія і практика: монографія Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 420 с.
 27. Мацько Л. І. Сидоренко Л. І., Мацько, О.М. Стилїстика української мови: підручник; за ред. Л. І. Мацько. Київ: Вища шк., 2003. 462 с.
 28. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика: навч. посіб. К.: Вища шк., 2003. 311 с.
 29. Методика навчання риторики в школі: навч. посіб. / авт.-укл. В. А. Нищета. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 200 с.
 30. Національна доктрина розвитку освіти. *Книга методиста: довідково-метод. видання / Упоряд. Литвиненко Г. М., Вернидуб О. М.* Харків: Торсінг плюс, 2006. С. 8–21.
 31. Нищета В. Методика формування риторичної компетентності учнів основної школи: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 340 с.
 32. Обучение общению: методика школьной риторики: учеб. пособ. / под. ред. Т. А. Ладыженской. Москва: Баласс, 2013. 144 с.
 33. Омельчук С. Навчання морфології української мови на засадах дослідницького підходу: теорія і практика: монографія. Київ: Генеза, 2014. 368 с.
 34. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Піктенко, О. М. Любарська та ін.; за ред. О. М. Пехоти. Київ: А.С.К., 2004. 256 с.
 35. Паращич В. В. Аудіювання: зб. навч. і контр. вправ та завдань: 5–11 класи. Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2004. 176 с.
 36. Паращич В. В. Читання мовчки: зб. навч. і контр. вправ та завдань: 5–11 класи. Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. 192 с.
 37. Педагогика: учеб. для студ. высш. пед. учеб. завед. / В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; под. ред. В. А. Слостенина. Москва: Академия,

2014. 608 с.
38. Педагогическое речеведение: словарь-справочник / сост. А. А. Князьков; под ред. Т. А. Ладыженской и А. К. Михальской. Москва: Флинта; Наука, 1998. 312 с.
 39. Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. Київ: СПД Богданова А. М., 2008. 376 с.
 40. Пентилюк М. І., Окуневич Т. Г. Методика навчання української мови в середніх навчальних закладах у таблицях і схемах: навч. посіб. Київ: Ленвіт, 2010. 136 с.
 41. Пентилюк М. І. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики: зб. статей. Київ: Ленвіт, 2011. 256 с.
 42. Практика застосування інтерактивних технологій. *Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід*: метод. посіб. / авт.-уклад. Пометун О., Пироженко Л. К.: А.П.Н., 2002. С. 27–65.
 43. Практикум з методики навчання української мови в середніх навчальних закладах: модульний курс: посіб. для студентів пед. ун-ів та ін-ів / кол. авт. за ред. М. І. Пентилюк. Київ: Ленвіт, 2011. 366 с.
 44. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация. Москва: Когнито-Центр, 2002. 218 с.
 45. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий: в 2 т. Москва: НИИ школьных технологий, 2006. Т. 1. 816 с.
 46. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий: в 2 т. Москва: НИИ школьных технологий, 2006. Т. 2. 816 с.
 47. Словник-довідник з української лінгводидактики: навч. посіб. / за заг. ред. М. Пентилюк. Київ: Ленвіт, 2015. 320 с.
 48. Соловей М. І. Спіцин Є. С., Кудіна В. В. Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання: навч. посіб. Київ: Ленвіт, 2008. 377 с.
 49. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. / Пометун О. І., Пироженко Л. В.; за ред. О. І. Пометун. Київ: Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.
 50. Теоретические основы содержания общего среднего образования / под ред. В. В. Краевского, И. Я. Лернера. Москва: Педагогика, 1983. 352 с.
 51. Урок української мови в парадигмі компетентнісного підходу: здобутки та перспективи: матеріали регіон. наук.-практ. семінару 23 березня 2011 р. / відп. ред. В. А. Нищета. Бердянськ: БДПУ, 2011. 112 с.
 52. Факультативні заняття з рідної мови в школі / В. І. Тихоша, Г. М. Гайдученко, О. П. Карабута, Н. В. Рябова. Харків: Основа, 2005. 176 с.
 53. Хуторской А. В. Педагогическая инноватика: учеб. пособ. для студ. высш. учеб. завед. Москва: Издательский центр «Академия», 2008. 256 с.
 54. Щербина В. І. Волкова О. В., Романенко О. В. Інтерактивні технології на уроках української мови та літератури. Харків: Основа, 2005. 96 с.

4. Методи навчання

Словесні	монологічні	розповідь пояснення лекція	інформаційна проблемна з елементами бесіди з розбором конкретних ситуацій
	діалогічні	бесіда навчальна дискусія робота з книгою	
Наочні	спостереження ілюстрування демонстрування відеометоди		
Практичні	вправи різних типів ситуаційне моделювання		
Репродуктивні	відтворення катехізична бесіда		
Проблемно-пошукові		проблемне викладання самостійна робота узагальнення розв'язання проблемних завдань аргументування рішень взаємоопитування алгоритмування	від знання до проблеми від проблеми до знання
Методи за логікою руху змісту навчального матеріалу			
	дедуктивні	індуктивні	
	традуктивні	конкретизація	
	аналіз	синтез	
	узагальнення	систематизація	
	порівняння		
Методи стимулювання та мотивації навчання			
	дискусії (пізнавальні, навчальні)		
	мозкова атака		
	імітаційні вправи		
	рольове та ігрове моделювання		

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання: екзамен.

6. Система оцінювання.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90–100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
78–89	добре		B (добре)
65–77			C (добре)
58–64			D (задовільно)
50–57	задовільно		E (задовільно)
35–49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1–34	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни